

Panis Evangelici Fragmenta Quadragesimalia Tripartita

Ex sanctissimo Dei Verbo copiosé & sedulo collecta, Sanctorum Patrum, variorumque Auctorum sententiis & conceptibus mirificè aucta; Et Omnibus Quidem Anni Dominicis; præcipuè tamen singulis Quadragesimæ Dominicis & Feriis per binas ad minus, sæpius denas aut septenas Conciones fideli Populo ...

Lingendes, Claude de
Coloniae Agrippinae, 1689

CXII. Ostendit Religionem Christianam fundari in fide Resurrectionis.

Nutzungsbedingungen

[urn:nbn:de:hbz:466:1-56368](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-56368)

DOMINICA IN ALBIS,
 CONCIO
 DE RESVRRECTIONE.

Religionem Christianam & virtutis cultum in Fide
 Resurrectionis fundari.

Noli esse incredulus, sed fidelis. Ioan. 20.

DIFFICILE est statuere ac decidere, utra duarum rerum plus iuuet ad nos in fide Resurrectionis stabiliendos, infidelitasne an fides S. Thomæ. Nam ejus infidelitatem, pertinaciamque in minimè credendo profuisse nobis ad fidem, ediscimus ex S. Gregorio homil. 6. in Evang. Plus nobis Thomæ infidelitas, ad fidem, quam fides credentium Discipulorum profuit. Amplius aliquid Haymo dicit; Plus nobis profuit dubitatio Thomæ, quam certissima fides Mariæ: hanc enim protervi homines suspectam dicerent: illam ipsi adversarij, incorruptam judicarent: Aliunde verò dubitare nemo potest quin illius fides confessioq; nobis plurimum profuerint: *Dominus meus, & Deus meus*: nemo enim ante illum tam explicitè Christi divinitatem fuerat confessus. Ad hæc cum fidei doctrinam ab Apostolis acceperimus illi enim fuerunt Magistri nostri à S. Thoma præcipuè Resurrectionis fidem accepimus.

Nam ex S. Augustino serm. 115. cum Apostoli ad prædicandum Dei Evangelium in totum orbem dividendi essent, omnes fidei articulos in Symbolum contulere: sed cum singuli suos conferrent, D. Thomas pro suo, illum contulit qui est de Christi Resurrectione. Tertia die resurrexit à mortuis. Verum propositam difficultatem sic dirimamus, ut dicamus, ex S. Thomæ infidelitate simul ac fide, majorem extitisse fidem nostram: ex fide inquam ipsius, quàm infidelitas præcesserat, & ex ejus infidelitate quam tanta fides secuta est: eò enim major fuit prædicantis authoritas, & fides prædicationis, quò major fuerat prædicantis infidelitas, & credendi difficultas. Nam quis inimico non crederet, ipsam quam negaverat veritatem confitenti? Sic Paulus ad Galat. 1. fidem conciliat suæ prædicationis, ex iis quæ gesserat ante suam conversionem: *Andistis enim conversationem meam in Iudaismo, quoniam supra modum persequabar Ecclesiam Dei,*

Dei, & expugnabam illam; &c. cum autem placuit ei qui me segregavit ex utero matris mee, & vocavit per gratiam suam, ut revelaret Filium suum in me, ut Evangelizarem illum in gentibus, continuo non acquievi carni & sanguini. Certè ex utroque nos proficimus, & fidem nostram stabiliemus: ut autem illud faciamus, utiliter gratiam deprecamur à cælo. AVE MARIA.

MYSTERIIS nostris proprium est, inquit S. Joan. Chrysostr. ut sicut ea nequimus cogitationibus nostris comprehendere; ita nec eadem nostris sermonibus exhaustire possimus: quemamodum nullus vastam aëris immensitatem consumere potest spirando; ut ait S. Gregor. Naz. quâ de causâ Isaias Christum Dominum *βαδύπων* appellat hoc est profundi sermonis & sensus, & in Scripturis sanctis *βαδύπων* seu tantam profunditatem agnoscimus, ut quod plura dicuntur, eod plura supersint dicenda. Itaque licet jam plurima de Resurrectione à nobis tractata sint, quia tamen tempus præsens non finit nos de aliâ re loqui, & aliunde quæ adhuc dici possunt penè infinita sunt; pauca hic iterum subijcere mihi mens est, quibus postremò vos alloquor, si me auditis patienter.

Et ut dictis dicenda connectam, duo in præcedentibus Concionibus à me dicta sunt: Primum fuit, ex mysterijs nostris nullum esse quod plures habuerit probationes; evidencias, ac demonstrationes, quàm mysterium Resurrectionis: quod à nobis probatum est. 1. Quia Christus omnem debitationem removet: 2. Quia omnis generis testimonia dedit, quæ à cælis & à terra haberi possunt: & præter ejusmodi testimonia, id omnibus etiam signis, & argumentis confirmavit. Testificatus est autoritate ac probationibus. Illam

& S. Scripturis & prædicatione sua petivit: *Hæc sunt quæ locutus sum vobis, cum essem vobiscum.* Probationes verò, quæ signa dicuntur, sumpti ex corpore, quod exhibuit, porrexitque tangendum; ex anima, ratiocinando cum illis, eos instruendo ac docendo; ex Divinitate, varijs miraculis in prodigiosa piscium captura, in Ascensione sua mirabili, in missione Spiritus Sancti; Quia & ex præteritis & ex præsentibus, sic hominum mentes ad fidem resurrectionis disposuit, ut nemo rationis capax impossibilem hominum resurrectionem judicare poterit, & consequenter nemo de Christi Resurrectione, ex re ipsius difficultate, aut impossibilitate, dubitare. Alterum quod à nobis dictum est, hoc est: Id non sine admirabili Dei providentiâ factum fuisse: rationem dedimus. Quia omnis Christiana Religio, huic potissimum mysterio innixa est: Etenim Christiana Religio duo potissimum spectat, cognitionem & opus: hoc est. Quid credere, & Quid agere debeamus: Unum pertinet ad simplicem notitiam, seu ad speculationem. Alterum, ad ens morale: Utrumque autem maximè innitur fidei resurrectionis.

Quæ pertinent ad cognitionem uno verbo perstringo; eaque dico spectare resurrectionem.

1. Quia cum resurrectio, sit terminus eorum quæ de Christo dicta sunt, ultimum judicium est eorum quæ ad ipsum spectant, secundum illud: *Ἐν fine hominis, denudatio operum illius:*

2. Cum summa fidei nostræ sit credere Christum fuisse Deum, cumque ejus divinitas probetur potissimum per ipsius resurrectionem ab ipso factam; relinquatur ipsam esse summam fidei.

3. Quia si ut ait Apostolus 1. ad Cor. 15 *Christus non resurrexit, vana est fides vestra, adhuc enim estis in peccatis vestris.* Quia

& in fide resurrectionis conferebatur baptis-
mus; & ex ceremoniâ baptismi, non solum
per ipsum, consepulti sumus cum Christo,
sed etiam per emersionem ex aquis, resurre-
ctionem exprimimus. ad Rom. 6. *Quicumque
baptizati sumus in Christo Iesu, in morte ipsius
baptizati sumus, consepulti enim sumus cum
illo per baptismum in mortem, ut quomodo
Christus surrexit à mortuis per gloriam Patris,
ita & nos in novitate vite ambulemus. Si enim
complanati facti sumus similitudini mortis e-
jus, simul & resurrectionis erimus.* 1. Coloss. 2.
*Consepulti ei in baptismo, in quò & resurre-
xistis per fidem operationis Dei, qui suscitavit
illum à mortuis.* Ex quibus sequitur omnem
fidem nostram inniti fidei resurrectionis, &
consequenter quæcunque spectant cogniti-
onem in nostrâ religione, ea omnia spectare
resurrectionem, in quâ quæ à nobis creden-
da sunt continentur.

Jam idem nobis ostendendum est de
his quæ pertinent ad Opus, & Ens Morale:
quod ut clariùs, & faciliùs fiat.

Adverte in Ente Morali tria tantum
spectari posse: Primum est, Finis: Secun-
dum, Media: Tertium, Principia directio-
nis, quæ nihil aliud sunt, quam præcepta
quibus ad finem pervenitur. Ratio h. rum
omnium est: Quia sicut in speculativis, pri-
ma principia, eò quod sunt per se nota, sunt
origo totius cognitionis; ita in practicis, finis
habet locum primorum principiorum, quia
est origo omnis motus, hoc est intentionis
seu desiderij efficacis, electionis, & actio-
nis; ut qui semper præsupponitur in ente mo-
rali, id primum est. Jam quoniam in practi-
cis, non spectatur finis, tam ut cognoscatur,
quam ut acquiratur; & quoniam per se non
atingitur, nec acquiritur, sed per motum:
cùmque aliunde omnis motus fiat per medi-
um hinc sequitur ut, ens morale, non tan-
tum finem complectatur, sed etiam media,

quibus ad finem pervenitur. Verùm quo-
niam media non sunt per se bona, sed quate-
nus tantum ad finem, qui bonus est, dirigun-
tur: hinc enim fiunt apta media, in qua ap-
titudine consistit eorum bonitas: & quoni-
am omnis directio ut constanter fiat, indi-
get arte: nam & si fieri possit ut quis casu lo-
pum sagittâ attingat, nemo tamen id potest
constanter facere sine arte: cùm autem om-
nis ars constet quibusdam præceptis, &
principijs: illa enim præcepta, aut compo-
nunt artem, aut sunt ejus regulæ: hinc fit, ut
ens morale, tertio cõplectatur principia di-
rectionis, seu præcepta quibus ad finem, &
tenditur, & pervenitur. Itaque bene sequi-
tur quod diximus illud idem ens morale, tri-
bus constare, nempe Fine, Medijs, & Præcep-
tis: quæ tria, & consequenter omne ens
morale, in fide resurrectionis fundari o-
stendo.

Incipiamus à Fine, quo nomine, illud
intelligo, in quod tenditur, & ad quod cum
quis pervenerit, in eo sistit, ac quiescit: hoc
enim propriè finem appellamus cum hic
non loquamur, de fine qui sit finis definitio-
nis, sed de eo qui sit finis acquisitionis: alius
quippe est finis (ait Augustinus) perficiens;
alius est interficiens: & hic ut dixi, non enim
finem intello, quò res finiuntur, sed quò
absolvuntur; non quò desinunt, sed quò per-
ficiuntur. Ille autem finis, non est aut vita
præsens, aut aliquid quod est in vitâ præsen-
ti. Etenim in eâ non sistitur, sed pergitur ul-
terius, juxta illud Apostoli ad Heb. 13. *Non
enim habemus hic manentem civitatem, sed
futuram inquirimus.* Unde cap. 11.
ait veteres Patres. hoc est Abraham, Isaac,
& Jacob, confessos esse, *quia peregrini, &
hospites essent super terram.* Ad hæc to-
ta hæc vita præsens habet rationem viæ:
itaque semper in ea sit progressus, &
nullus

nullus unquam status. Denique cum sit tempus meriti, necesse est ut habeat rationem medij: nam meritum aliud meretur, & ita per illud in aliud tenditur: dicit enim ordinem ad mercedem. Relinquitur itaque ut vita futura habeat rationem finis, unde in ea nulla est mutatio, sed æternitas & immutabilitas.

Cæterum tota vitæ futura consideratio, ad tria capia refertur; ad expectationem postremi Iudicij; ad æstimationem Paradisi; & ad Inferni timorem: quæ tria pro fundamento Resurrectionem corporum habent.

Quoad iudicium attingit vera est doctrina Tertulliani lib. de Resurrect. carnis cap. 15. Hæc est causa tota, immò necessitas Resurrectionis, congruentissima scilicet Deo, destitatio iudicij. Ratio est, quia non alia de causa fit Resurrectio, nisi ut secundum Apostolum 2. ad Cor. 5. *Referat unusquisque propria corporis pro-ut gessit, sive bonum, sive malum*: Nam ut ait Terrull. loc. cit. *Qualis vixerit, talis debet iudicari, quia de eo quod vixerit, habet iudicari, vita enim causa est iudicij.* Cum itaque non sola anima egerit, sed etiam corpus, propterea non sola, vel premio, vel supplicio afficienda est, sed & illud cum eâ. Tertull. loquens de animâ agente in corpore sic ait cap. 16. *Nunquam anima sine carnè est, quandiu in carne.* Nihil non cum illâ agit, sine quâ non est: Sed addo de animâ extra corpus, quòd licet sine corpore esse possit, semper tamen corpus deposcat: non possit autem semper esse in statu violento: unde qui Resurrectionem negat, animam etiam perire, dicat oportet: ista enim sunt connexa; Deum esse, & esse iustum; iustum esse, & dari iudicium; dari iudicium, & animam esse immortalem; animam esse immortalem & iterum jungendam corpori; itaque futuram corporum Resur-

rectionem. Ad hæc; sicut quod sit futurum iudicium, pertinet ad Dei iustitiam; ita etiam quod sit futura Resurrectio; ut nihil maneat, aut sine præmio, aut sine pœnâ debitâ: sæpè enim hic corpus patitur pœnam immeritam, sæpè hic voluptates habet, quas non meretur: itaque alibi hæc inæqualitas compensanda est. Quid dicam quod multi impij gaudeant corpore pulcherrimo, maxime sano, & perfecto Contra, multi iusti sine culpâ habent deforme corpus, mutilum, infirmum, debile: oportet igitur ut hæc inæqualitas aliquando tollatur, nimirum in Resurrectione, in quâ, ut ait Apostolus: *Omnes quidem resurgemus, sed non omnes immutabimur.* Accedit eò quod non potest esse iudicium, nisi rei sistantur Iudici: cum ergo, huic iudicio, Christus præsideat, in quantum homo, & ut homo faciat iudicium sensibile; oportebit, ut rei sistantur sensibilibiter ante Iudicem; quod non potest fieri, nisi per Resurrectionem.

Tam quod pertinet ad Beatitudinem quæ propriè finis est noster, quotusquisque est, qui cum audierit in solâ visione Dei esse positam, uti revera est, eam satis æstimet; pauci enim existimant se beatos futuros esse vidento. Sed ubi quis audierit quod dixit Apostolus 1. ad Cor. 15. *Alia claritas Solis, alia claritas Luna, & alia claritas stellarum: stella enim differt à stella in claritate, sic & Resurrectio mortuorum. Seminatur in corruptione, surget in incorruptione. Seminatur in ignobilitate, surget in gloria. Seminatur in infirmitate, surget in virtute. Seminatur corpus animale, surget corpus spirituale*: Et illud Apocal. 21. *Et absterget Deus omnem lachrymam ab oculis eorum, & mors ultra non erit, neque luctus, neque clamor, neque dolor erit ultra, quia prima abierunt*: ubi, inquam, quis hæc audierit, statim totus animo inca-

lescit; neque ullus est qui beatitudinem votis omnibus non expetat. Hæc autem omnia, neque esse, neque expectari possunt, si non sit Resurrectio. Ad hæc, licet inchoata beatitudo, sit in animâ, etiam ante Resurrectionem, nondum tamen est consummata, nisi corpore glorificato, quod fit per Resurrectionem, secundum illud Apostoli ad Hebr. 11. *Deo pro nobis melius aliquid providente, ut sine nobis consummarentur.*

Denique dixi etiam fundari in Resurrectione æstimationem aternitatis in pœnis, & futuræ vitæ timorem. Nam cum homines in hac vitâ non satis æstiment pœnam damni, & privationem beatitudinis essentialis, eumque ob stupiditatem non satis æstiment animorum cruciatus, qui tamen sunt omnium maximi: certè plurimum terrentur supplicijs corporeis, fame, siti, carcere, tenebris, vinculis, igne cruciante, clamoribus, terroribus, & alijs; quæ tantum per Resurrectionem corporum debent existere. Quis enim non exhorrescat, si cogiter ferendos sibi ignes aternos in omnibus partibus internis, & externis sui corporis; in oculis, in totâ carne, in nervis, in visceribus; idque, sine requie, die, ac nocte, idque, totam aternitatem; cum tamen non liceat minimâ corporis partem movere. Multi sunt qui percipere non possunt modum quò animæ in flammis possunt torqueri: Sed nemo est ita stupidus, qui non facile intelligat corpora cruciari in flammis: Ita Gregor. Nyssen. docuit historiam divitis Epulonis respicere tempus Resurrectionis, quando sicut vera erit lingua, vera sitis, & verum corpus, ita & verum erit incendium, & verus dolor, *quia crucior in hac flammâ.* Itaque ex Resurrectione, verè æstimari potest qualitas, & duratio aternitatis: Et sicut pueri metu castigationis, sese à malis cohibent, & ad studia se promovent; ita frænum potentissi-

imum quò se homines retinent, atque inhibent est cogitatio aternorum suppliciorum, quorum fides in Resurrectione fundatur. Quis enim tantis supplicijs brevem ac volucrem voluptatem emere velit; Quis se tantis doloribus ob rem ad eò contempibilem exponere?

E contrario vero ex negatione Resurrectionis, sequitur negatio alterius vitæ, & conclusio quam ex tali antecedente deducunt impij: teste Apostolo 1. ad Cor. 15. *Si mortui non resurgunt, manducemus, & bibamus, cras enim moriemur.* Si enim post hanc vitam nihil superest, quid deinceps sperare possumus, cum ista præterierint; Eodem pertinet quod dixit Apostolus eodem capite, *Si in hac tantum vita sperantes essemus, certè miserabiliores essemus omnibus hominibus,* quia bonis omnibus privaremur, & in hac vitâ, & in alterâ, unde constat, cum futurorum tantum sit spes, omnem spem concludere ex negatione Resurrectionis: adeò verum est quo dixi omne futurum in eo fundari. Et hæc de fine dicta sufficiant. Jam sequitur ut agamus de Medijs.

Adverte in rebus Physicis, & naturalibus, aliter finem acquiri, quàm in moralibus: in illis enim immediatè acquiritur per media: in moralibus autem ferè semper ab aliò datur, ut physicè possideatur; & possidente, seu ab accipiente acquiritur moraliter, scilicet merendo, & movendo alium, ut physicè donet: Quare cum agamus de ente morali, cujus finis est beatitudo, certè media quibus ad illam perducimur, sunt merita, & eonsequenter virtutes quas in fide Resurrectionis præcipuè fundari assero: Et ex hac doctrinâ nascitur sequens.

II. Propositio: Fides Resurrectionis fundamentum est omnis virtutis, sicut ejus negatio, omnis malitiæ, & iniquitati origo.

Ad

Ad hoc sufficeret dicere fidem Resurrectionis fuisse in omnibus Justis, negationem in Impiis. Cum enim Dei cognitio naturaliter ex rebus creatis acquiri possit, atque ita Dei confessio, & bonis & malis esset communis, sola Resurrectionis fides mansit apud Justos, quod docet S. Paulus in illâ fidelium enumeratione ad Heb. 11. ubi docet fidem Sanctorum, potissimum enituisse in credendâ & sperandâ Resurrectione: quod et si retulimus nuper, id iterum placet hic adducere: Exemplum enim habes in Abele qui de alterâ vitâ disensionem habuit cum Caino: unde Deo optima quæque obtulit, ostendens se aliquid melius sperare, quàm quod habebat in vitâ præsentem, cum se rebus melioribus privaret, per sacrificium. Ita Enoch sublatus est vivus, ut esset exemplum vitæ semper duraturæ. Noë salvus factus est sperans post mundi abolitionem, ejusdem restitutionem. Qualis Abraham in fide Resurrectionis qui in eâ spe non dubitavit manus inferre filio? *Arbitrans ait Paulus, quia & à mortuis suscitare potens est Deus*: De Josepho (ait Apostolus) *fide Joseph moriens de profectione filiorum Israël memoratus est, & de ossibus suis mandavit*, non quòd curaret de sepulchro, quod in Ægypto magnificentissimum habere poterat, testes sunt pyramides Ægypti, sed propter fidem Resurrectionis. De Moysè scriptum est, cum cæteri ex Ægypto auferrent vasa aurea & argentea, & variam suppellectilem, ipsum secum tantummodò tulisse ossa Joseph: certè ob solam fidem resurrectionis; quid enim alioquitanti faceret ossa Justis? Quid de Prophetis loquar, quid de loco ubi sepelirentur, curaverunt? Quid de ossibus Elisæi, quæ post mortem prophetaverunt? Quid de sanctis Regibus, ac

Ducibus populi? Quid de fortissimis Machabæis? Quid de septem fratribus, qui in suis certaminibus, solâ spe resurrectionis, se animarunt, vitamque suam, & sicut corporis membra neglexerunt? Audi secundum; *Tu quidem scelestissime, in præsentis vitæ nos perdis, sed Rex mundi de sanctos nos, pro suis legibus, in æterna vita resurrectione suscitabit.* Audi 3. qui iussus dare linguam & manus, ut amputarentur: *E celo, inquit, ista possideo, sed propter Dei leges, nunc hac ipsa despecto, quoniam ab ipso me ea recepturum spero.* Et quid aliud Quartus? *potius est, ait, ab hominibus morti datos, spem expectare à Deo, iterum ab ipso resuscitandos.* Impii vero tam Ethnici, quàm hæretici, & prophani sapientes passim resurrectioni detraxerunt, existimantes hominem secundum se totum perire: & ideò illi apud Salomonem, *non est reversio finis nostri, quoniam consignata est.* Sicque patet ex eventu, fidem resurrectionis sequi virtutem, & contra, resurrectionis negationem, omnis malitiæ & iniquitatis esse originem. Sed idem ratione probemus.

Cum ex virtutibus alix sint Theologica, alix Morales; Theologica certè ex fide resurrectionis perficiuntur. Fides quidè, *Quia si Christus non resurrexit vana est fides vestra.* Ad hæc: Quia in Christi resurrectione instaurantur omnia fidei nostræ mysteria. Spes autem quia consummatam beatitudinè respicit, cuius consummatio est resurrectio. Caritas denique; Quia resurrectio, objectum nobis exhibet spirituale, & immortale: unde Apostolus, 2. ad Cor. 5. *Et si cognovimus secundum carnem Christum, sed nunc jam non novimus*; nempe mortalem, neq; infirmitatibus nostris obnoxium: unde mysteria resurrectionis pertinent ad vitâ unitivâ; nec non nisi lætitiâ, gaudiû, & admirationè continent.

Jam virtutes morales ferè spectant aut corpus, aut res externas, quæ sunt corporeæ: Justitia bona externa; Temperantia corporis voluptates; Fortitudo corporis incommoda, mortem, tormenta, dolores, & cætera ejusmodi. Uti igitur vel bona spectari possunt, vel mala; ita quæcunque peccantur, vel ex cupiditate, vel ex timore ortum habent: est enim bonorum, uti putantur, cupiditas, & est malorum, uti creduntur, timor: Sed utrumque sensum, fides Resurrectionis moderatur, ac regit.

Etenim I. in resurrectionis expectatione fundatur neglectus vitæ præsentis, divitiarum, dignitatum, honoris: nam qui majora expectat, facile minora negligit, nec est qui se temporaliter velit esse beatum, cum possit sempiternè: nec facile parvo contentus est, qui magna possidere potest: itaque nec fugacia, nec fucata, nec vilia consecratur, qui potest habere stabilia, vera, & maxima. Hunc animi sensum, vide in exemplo prorsus admirabili, quod nobis S. Paulus proposuit ad Hebr. 11. *Fide Moyses grandis factus, negavit se esse filium filia Pharaonis*: Historiam narrat Philo Judæus: Pharaoni unicam fuisse filiam, Thermut nomine, quæ diu nupta, cum filiis careret, cumque in Nili fluvio puellum Moysen in fiscellâ positum invenisset, eleganti forma præditum; arte muliebri se gravidam esse finxit, & hunc ut filium suum supposuit, quem postea ut regni hæredem, in curiam introduxit. Alii dicunt sic inventum adoptasse in filium, cum liberis careret: quem ut ait S. Stephanus in Actis, erudivit in omni genere scientiarum. Sed Moyses cum per revelationem didicisset, se esse filium hominis Hebræi: *Negavit se esse filium filia Pharaonis*: Significanter dixit, negavit, ait S. Chrylost. hoc est, odit, averfatus est: *Magis eligens affligi cum populo Dei: quam*

temporalis peccati habere jucunditatem: Textus Græcus ostendit legendum, quàm temporalem peccati habere jucunditatem: Peccatum vocat, ait Chrylost. non affligi cum aliis: Theodoretus, cum malis habere consuetudinem; Existimo, vocasse peccatum, ipsum regnum, quia difficile est in tantis deliciis, & in tantâ potestate esse innocentem. Vide itaque mirabilem animum Moyses: non tantum comparavit regnum, quod vocat temporalem peccati jucunditatem, cum cælo, sed cum ipsâ afflictione, quam prætulit: unde subdit, *Majores aestimant divitias, thesauro Egyptiorum improprium Christi*: Nam propter Christum probis affici, melius existimavit, quàm esse in quiete, & in remissione: Etenim Christum, ut alii Prophetæ, vidit à longè, & ipsi conformari, melius duxit, quàm regnare. Vide autem, quid ejus animum sustentavit, *Afflicto enim in remunerationem*: cælo enim proposito, ut ait Chrylost. erat supervacaneum admirari regiam Egypti. Porro remuneratio consummatur resurrectione; ad cujus intuitum, facile omnia temporalia despiciuntur. Nam ut præteream, quæcunque illa sint, vix fieri posse ut sine peccato possideantur, certè illud negari non potest, hanc qualemcunque jucunditatem esse temporalem. Ita decus Angliæ Thomas Morus, cum in carcere à conjuge Aloyia sollicitaretur, ut Regi Henrico VIII. pareret, quædam inustaprecipienti, quod magnis honoribus, si consentiret, esset afficiendus; postquam ab illaque respondisset, viginti tum subjecit, illam pessimam esse mercatricem, quæ tam exigui temporis spatium, æternitati præferret. Certè si dixit S. Hieronymus, illum facile contemnere omnia, qui se cogitat moriturum, multò magis qui se resurrecturum cogitat ad beatitudinem.

E contrario verò ex negatione resurrectionis sequitur magna hujus vitæ aestimatio: Etenim filii hujus sæculi, & qui loquitur Jobus, *habitant domos luteas, & terrenum habent fundamentum*: cum nihil aliud sperent quàm quod habent in sæculo, nihilque melius existiment, quam quod in terris, eminare vident: idè illa vehementer concupiscunt, & omnibus modis procurant, utque ea emanent quantumvis caduca, malunt res omnes alias amittere, fidem, virtutem, honestatem, &c. Nempe ut prophanus Esaii nihil aestimavit jus primogenituræ, ut haberet of famlentis; ita illi jus ad gloriam facillè amittunt, ut bonis istis fruantur. Eligunt enim potius hæc quæ vident, possidere, quàm alia quæ putant incerta, & dubia, consecrari. Vide utrumque sensum in multis hominibus hujus sæculi; quorum alii, omnia relinquunt, ut paupertatem Christi sequantur: alii verò conscientia, fidei, & virtutibus vale dicunt, ut habeant bona externa. Scilicet quia illi pertinent ad futurum sæculum, & credunt resurrectionem: alii verò pertinent ad hoc sæculum, & filii hujus sæculi, nullam expectant redemptionem, *nec beatam spem, nec adventum Domini nostri Jesu Christi*. Alio qui alterum è duobus evenire necesse est, vel ut admodum, stupidi sint, ut Christianam resurrectionem non sperent, cum hujus sæculi rebus ita sint affixi, quasi nihil in alterâ vitâ sperarent: vel si sperent, liberalissimè insaniant, & usque ad furorem, ut cum aliam vitam credant, eamque æternam, nullam tamen de ipsâ curam habeant. Audi qualiter Deus unum ex illis increpet Luca 12. *Stulte, hac nocte animam tuam repetunt à te: quæ antem parasti cuius erunt? Si sibi thesaurizat, & non est in Deum dives*: Certè majorem stultitiam ego non novi, quam in re tam certâ, & tanti momenti cæcutire. Et quod majori admiratione me afficit, illud est, quod ejus-

modi stultitiæ reprehensio in eos cadat, qui in hoc sæculo videntur esse prudentissimi, & oculatissimi, quibus id exprobrat Baruch cap. 3. *Filii quoque Agar, qui exquirunt prudentiam, quæ de terra est, negotiatores terræ, & Theman, & fabulatores, & exquisitores intelligentia, viam autem sapientiæ nescierunt, neque commemorati sunt semitas ejus*: & id videmus quotidianâ experientiâ.

2. In resurrectionis expectatione fundatur neglectus corporis, quoad pulchritudinem, & cultum, quoad victum, & voluptates: Nam fides resurrectionis duplicem corporis statum nos docet, unum præsentem, alterum futurum: unum in quò est maximum corporis dedecus, & abjectio; alterum in quò futurum est summum corporis decus, secundum illud Apostoli ad 1. Cor. 15. *Seminatur enim in corruptione, surget in incorruptione. Seminatur in ignobilitate, surget in gloria. Seminatur in infirmitate, surget in virtute. Seminatur corpus animale, surget corpus spirituale*: in quibus verbis optimè duplex ostenditur corporis status: in primo enim statu ostenditur 1. corruptio corporis: vide qualis sit in vitâ, & postea qualis in morte: 2. notatur ejus ignobilitas & abjectio, ratione materia, & originis: 3. Infirmitas: quantis enim rebus indiget; ad hæc quantis malis est obnoxium; & quàm parùm resistit, cum ferè semper succumbat? 4. Cum dicitur animale, significatur, nobis esse commune cum belluis, & ratione sensuum ferè esse illis inferius: porò tota vita corporis est sensus. In altero vero statu corporis, nempe in resurrectione hæc reperiuntur; 1. Incorruptio, nempe impassibilitas, & immortalitas: 2. Gloria propter lumen, perspicuitatem, & pulchritudinem: vide quanta sit astrorum pulchritudo, & claritas: *Stella enim differt à stella in claritate, sic & resurrectio mortuorum*. 2. Virtus, quæ in eo consistit,

sistit, quod corpus in resurrectione, nullā re indigeat, omnibus rebus resistat, ferro, igni, aquis, corporibus duris, tempori, ætati, durationi: 4. Quod spirituale vocetur, non secundum substantiam, sed secundum qualitates, habebit enim proprias Spirituum, secundum modum existendi, & modum operandi, seu se se movendi per agilitatem; & perfectē sequetur motum animæ, sine ullo impedimento: ad hæc, erit sine limitatione locorum, temporis, & actionis. Verum his duobus statibus positis quos fides Resurrectionis subjicit, docet etiam consequenter præsentem esse negligendum, & futurum summò studio quarendum.

1. Enim quam est hujus status corporis pulchritudo, quam inanis, quam brevis, quam fragilis & imperfecta, quam tibi & alius periculosa? & quam in alterâ vitâ vindicatur si malus ejus usus fuerit? Sed cogita pulchritudinem corporum post Resurrectionem, quanta sit, cujus splendoris, cujus firmitatis. Hinc quam multæ formosæ suam pulchritudinem non modò neglexerunt, sed etiam detriverunt, & modis omnibus vexarunt, ut futuram illam augerent?

2. Quam incongruè laboras in hoc ornando corpore, quod uti nunc est, sentina putredinis existit, quod S. Greg. Nyss. appellat *ισμὸς ἐργαστηρίου* tetri odoris officinam, Bernard. sacco stercoreum, vermium cibum, cujus te magis pudere debeat, quam de eogloriari?

3. Quid ejus voluptates, & deliciae quaeruntur, si cogites moriturum aliquando corpus, si cogites arsurum in flammis, & intolerandis suppliciis præteritas delicias compensaturum? Cogita divitem Epulonem, propter byssum, & purpuram, sepultum in

inferno; propter epulas quotidianas sui excruciatum. Quid igitur tuo corpori bene esse vis isto tempore, malè autem totam æternitatem? Quid si nunc pati non potes minimum incommodum, quomodo pati poteris totam æternitatem? Hæc cogitatio efficit, ut multi Martyres sua corpora objecerint ferro, ignibus, tormentis, secundum illud Apost. ad Hebr. 11. *Alii autem deserti sunt, non suscipientes Redemptionem, ut meliorem invenirent resurrectionem: nempe qui alios suscitarent, ipsi maluerunt decedere, ut meliorem assequerentur Redemptionem, non talem, qualem pueri mulierum: Alii verò ludibria & verba experti, insuper & vincula, & carceres: lapidati sunt, scissi sunt, tentati sunt, in occisione gladii mortui sunt: circumierunt in melotis, in pellibus caprinis, egenæ, angustiati, afflicti.* Ac ne putares hic eos mercedem accepisse, subdit: *Quibus dignus non erat mundus:* Quid igitur vis eos hic accipere pro mercede, si hic nihil illis dignum est? Quod si nec totus mundus illis est dignus, quid si partem dederis? Mundum dicit, aut hominum multitudinem, aut ipsam creaturam visibilem; & utrumque significat: itaque si universa creatura, cum omnibus hominibus poneretur, eorum pretium nondum æquaret. Idem effecit, ut multi Confessores perpetuis & gravibus poenitentis se cruciarint, ut multæ Virgines delicatæ suis corporibus, & sanguini non percerint. Eadem de causâ multi non modò illicitas delicias respuerunt, sed etiam licitas & permissas, ut corporis resurrectum deliciis fruerentur. Vide quid scripserit Hieronymus ad Furiam, ut secundas nuptias ei dissuaderet: Cogita quotidie te morituram, & nunquam de secundis nuptiis cogitabis. Ita tibi dico: quotidie cogita futuram corporum resurrectionem & faciliè præsentem corporis statum & delicias contemnes.

E contrario verò exnegatione resurrectionis nascitur infanus amor voluptatum, & carnis. Rationem affert Tertull. lib. de resurrectione carnis, cap. 11. Nemo tam carnaliter vivit, quàm qui negant carnis Resurrectionem: negantes enim ejus pœnam, despiciunt disciplinam. Hinc infana multorum libidines, plus quàm jumentorum; quia præter effraenes carnis motus, sunt etiam motus animi, cujus vincula rumpit infidelitas. Sed qui cogitant Resurrectionem, qui flammam illas ultrices, qui flammarum globos sibi repræsentant, facillè vincunt dolorem voluptate, delicias supplicij, ignem igni, & flammam flammâ beneficio fidei Resurrectionis. Et hæc de medijs.

Superest ut terriò loco de principijs dicamus entis moralis, quæ sunt pronunciata quædam, & effata, quæ Græci ἀξιώματα, Latini dignitates appellaverunt, quæ uti in speculativis, ita etiam in moralibus debent esse æternæ veritatis. Illa autem sunt quæ respiciunt æternam vitam, quæ nulla est, nisi fuerit Resurrectio; ille enim status solus æternus est. Ratio hujus rei est, quia principia debent esse infallibilia: ejusmodi autem sunt ea tantùm quæ sunt æternæ veritatis: alioqui non semper sunt vera; itaque sunt fallibilia: nam quæ semper sunt vera, semper sunt; quæ semper sunt æterna, nam æternitas omne tempus respicit. Illa autem pronunciata edidit Christus in Evangelio, & secundùm illa Sancti vixerunt: Ejusmodi sunt: *Quid prodest homini etiam si universum mundum lucretur, animæ verò suæ detrimentum patiatur: aut quam dabit homo commutationem pro animâ suâ:* Item, *Regnum cælorum vim patitur, & violenti rapiunt illud.* Item, *Non facio animam meam pretiosorem quàm me.* Item, *omnia quæcumque vultis ut faciant vobis homines, & vos facite illis: hæc est enim*

lex, & Propheta. Intrate per angustam portam, quia lata porta, & spatiosa via est quæ ducit ad perditionem, & multi sunt qui intrant per eam. Quàm angusta porta, & arcta via est quæ ducit ad vitam, & pauci sunt qui inveniunt eam. Item, *Beati pauperes spiritu, quoniam ipsorum est regnum cælorum: Beati mites, beati qui lugent, & reliqua quæ continentur 5. 6. & 7. cap. Matthæi, & sexcenta ejusmodi, quibus continetur doctrina moralis Christi Domini, quæ vitæ nostræ regula esse debet. Cætera omnia intra tempus sunt, & pereunt cum vita; sed ejus doctrina respicit æternitatem: cætera aliquando vera esse possunt, aliquando tamen & sæpissimè falsa; quæ autem ab ipso sunt, semper habent veritatem. Itaque in illis solùm herere debemus 2. ad Cor. 4. *Non contemplantibus nobis quæ videntur, sed quæ non videntur, quæ enim videntur, temporalia sunt, quæ autem non videntur, æterna.**

Ex hoc toto discursu quid conclusionis deducere debemus, nisi quod totus ille discursus probavit, quodque nos docet fides Resurrectionis? Nempe nihil fieri debere magni præter alteram vitam: cætera contemnenda, aut saltem non magni facienda. Et gaudeo rem ita tulisse, ut in eâ cogitatione, & propositione Conciones mihi finiendæ sint. Quid enim vobis certius, quid sanctius, quid utilius, quid perennius, quid solidius relinquere possum eâ cogitatione, quam neque temporis diuturnitas, neque varietas negotiorum, neque voluptatum tiillatio, neque errorum deceptio possunt tollere? *Non enim hic habemus manentem civitatem, sed futuram, inquirimus.* Quid igitur in hac vita tantum operæ & laboris, colloca; ac nihil de altera vita cogitas. Quid tantû laboras ut bene tibi sit in momento non autem in æternitate? Quid non agis, ut nihil patiaris in hac vita? Cur

non magis, ne in æternitate? Non intelligis hęc fieri sementem, in alterâ messem? Ad Galat. 6. *Quę enim seminaverit homo, hæc & metet: quoniam qui seminat in carne suâ, de carne & metet corruptionem: qui autem seminat in spiritu, de spiritu metet vitam æternam: bonum autem facientes, non deficiamus: tempore enim suo metemus non deficientes: ergo dum tempus habemus, operemur bonum.* Denique ea cogitatio ad omnia nobis inservire potest, ad vitia deferenda, ad pœnitentiam, ad labores ferendos, ad magna aggredienda, ad contemptum rerum præsentium: ad futurorum desiderium, ad judicandum de operibus, de desideriis, de iis quę proponuntur, & quę occurrunt. Præsupponendus itaque est finis, Volo salvari, quâ de re nemo vel ambigere, vel deliberare debet, cum id sit necessarium. Tùm in mediis quę se se offerunt; (illa autem omnia sunt, quę in vitâ possunt occurrere,) videndum an sint compossibilia, cum salute, nec ne: nam si non sint, hoc ipso refecanda sunt, quęcunque tandem sint; & si chara sint, etiam si

utilia; licet etiam tibi necessaria videantur: nam illis omninò carendum. Neque hoc satis, sed videndum an conducant & conferant ad salutem: ut scias non tantùm mala, sed etiam inutilia esse refecanda. Neque etiam hoc satis, sed videndum quę magis conducant: nam semper meliorum est electio. Item in iis quę vel pateris in aliis, vel dissimulas, vel quę alterius gratiâ facis, vel imperio; videndum ne sint incompossibilia cum salute: alioqui nullò modò ferenda sunt, nec dissimulanda. In illis autem quę sponte suscipis, præsertim si sunt alicujus momenti; vide si conducant ad salutem: alioqui melius cessandum est, quicquid tandem emolumenti inde sperare possis. Denique quoniam homini generoso, semper agendum est ex certis sublimibusque consiliis, ne agaris sensu determinato, & ex occasione particulari, sed ex alto & universali principio: vide ut sint illa æternæ veritatis: illa enim sola ad æternitatem conducunt, quam tu solam spectare debes.

Amen.

TOMI TERTII ET ULTIMI FINIS.

